

ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ХІСД

у 2018 році

Про
організацію

ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ХІСД У 2018 РОЦІ

Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД) – неприбуткова громадська організація, заснована 10 березня 1999 року. У своїй діяльності Інститут є незалежним від впливу будь-яких органів й організацій, як державних, так і громадських.

Зміст

Інформація про організацію	3
Публічна діяльність та адвокати	5
Протидія катуванням та жорсткому поводженню	9
Права людини та безпека громад в областях, охоплених бойовими діями	11
Покращення системи надання соціальних послуг	13
Новітні методи роботи поліції	16
Антикорупційна реформа в Україні	18
Робота зі студентами	19
Наші публікації	20
Фінансування	21

МЕТА ОРГАНІЗАЦІЇ — розвиток відкритого громадянського суспільства та демократії, дотримання прав і свобод людини, підвищення рівня правової свідомості населення України

ДОНОРАМИ ХІСД є Британська Рада, Рада Європи, Координатор проектів ОБСЄ в Україні, Європейська Комісія, ПРООН в Україні, ЮНІСЕФ, Міжнародний Фонд «Відродження», Данський інститут з прав людини, Національний Фонд на підтримку демократії, Канадське посольство в Україні, Американське посольство в Україні, Інститут «Відкрите суспільство», Міжнародна організація з міграції, Фонд імені Фрідріха Еберта.

ХІСД СЬОГОДНІ ЦЕ

Інститут має досвід
реалізації проектів
у співпраці
як з державними,
так і з недержавними
установами:

20

Років
Досвіду

61

реалізованих
проектів

>45

проведених
досліджень

102

організованих
семінарів
та тренінгів

- Міністерством соціальної політики України
- Генеральною прокуратурою України
- Державною пенітенціарною службою України
- Міністерством оборони України
- Міністерством внутрішніх справ України
- Українським науково-дослідним інститутом соціальної і судової психіатрії та наркології Міністерства охорони здоров'я України
- Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини
- Місцевими органами влади Харківської, Хмельницької, Одеської, Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Запорізької та інших областей України
- Independent Custody Visiting Association (ICVA), Великобританія
- Hague Institute for Internationalisation of Law, HiIL Innovative Justice (HiIL), Нідерланди (ХІСД є регіональним партнером Інституту)
- Independent Monitoring Board (IMB), Великобританія
- Association of Members of Independent Monitoring Boards (AMIMB), Великобританія
- Харківською правозахисною групою (ХПГ), Україна
- Українською Гельсинською спілкою з прав людини (УГСПЛ), Україна
- Восток – SOS, Україна
- Всеукраїнською мережею ЛЖВ, Україна тощо.

ХІСД МАЄ 5 НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ

- **Дослідницька** складова роботи ХІСД представляє собою проведення соціологічних досліджень щодо актуальних для суспільства проблем.
- **Методична робота** стосується розробки посібників, пов'язаних із взаємодією громадян із державними органами (правоохоронними, соціальними, медичними тощо).
- **Інформаційно-навчальна діяльність** направлена на просвітництво щодо тих чи інших прав людини у закритих закладах довготривалого перебування, при отриманні державних послуг, при контактуванні з поліцією тощо.
- **Експертна діяльність** пов'язана з втіленням проєктів, які спрямовані на встановлення верховенства права, дотримання прав людини і підвищення впливу громадського контролю за діяльністю державних органів.
- **Моніторингова діяльність** спрямована на реалізацію вимог Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань в Україні.

співробітників,
в тому числі
2 доктори і
4 кандидати
наук

12

практикантів
щороку

>30

інтерв'юерів
у всіх
областях
України

125

власні
публікації

63

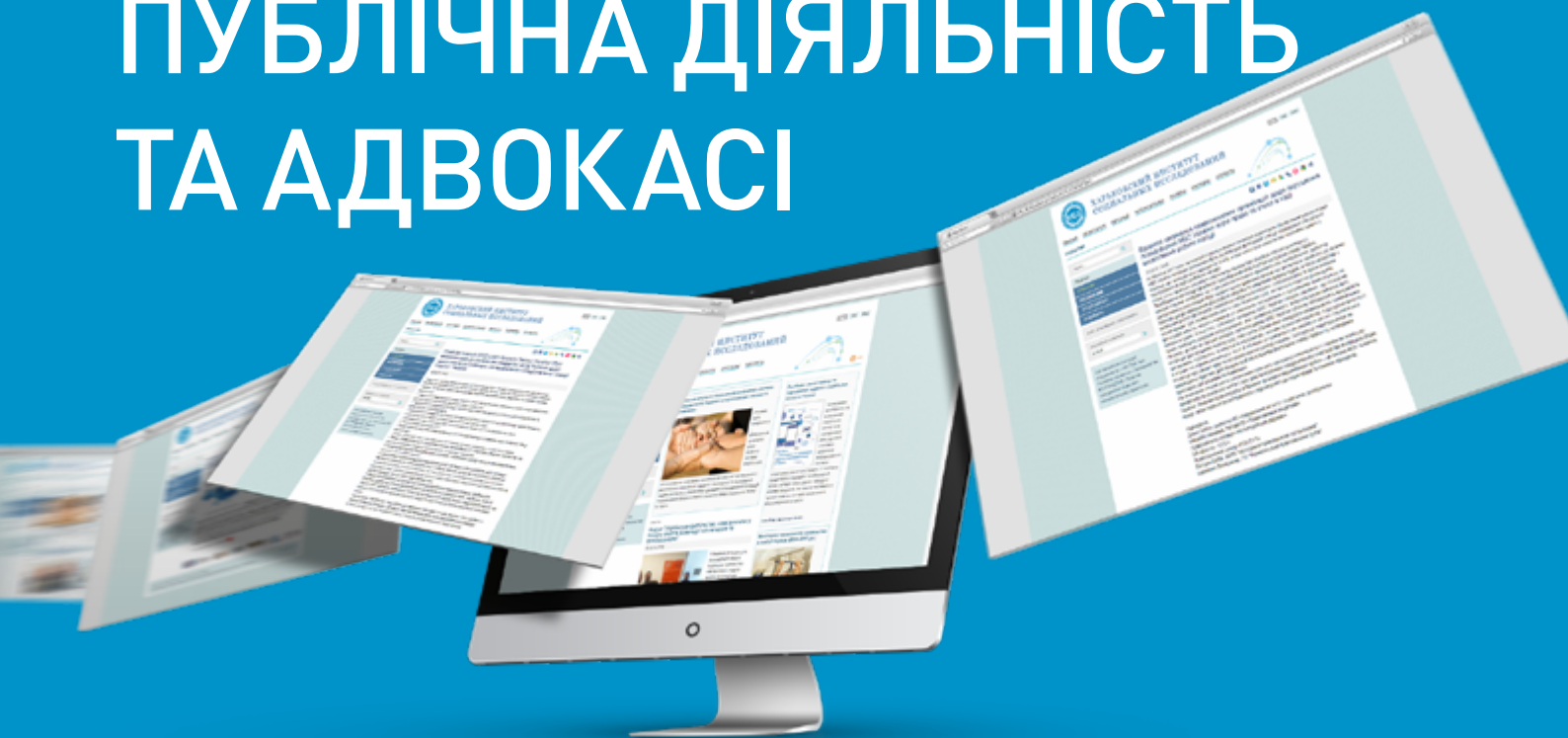

Темами Інституту є:

- ✓ доступ до правосуддя в Україні;
- ✓ оцінка діяльності поліції (по Україні в цілому та в окремих регіонах), громадський контроль за поліцією;
- ✓ тортури та жорстоке поводження в місцях несвободи;
- ✓ умови перебування у закладах соціальної сфери;
- ✓ реформування соціальних послуг на рівні громад;
- ✓ впровадження модульного харчування в місцях тимчасового тримання затриманих у поліції;
- ✓ якість медичного забезпечення в місцях ув'язнення;
- ✓ аналіз дискримінаційних практик щодо різних категорій населення (людей старшого віку, іноземців, осіб інших національностей тощо)
- ✓ безпека громад в регіонах, які знаходяться у територіальній близькості до зони військового конфлікту в Україні;
- ✓ дотримання прав внутрішньо переміщених осіб, включаючи дітей і хворих.

ПУБЛІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА АДВОКАСІ

Протягом 2018 року ХІСД неодноразово прикладав зусилля задля винесення на публічне обговорення питань, які представляли серйозні загрози порушенню прав людини в Україні.

Зокрема, 7 лютого Інститут ініціював відкрите звернення громадських організацій **щодо неприпустимості прийняття законопроектів 6674 та 6675**, які вимагали запровадження додаткової звітності для громадських організацій і які можна було розглядати як непропорційне втручання у діяльність громадських організацій.

Вимоги цих законопроектів щодо контролю держави за діяльністю громадських об'єднань не передбачені жодними міжнародними договорами. Керівні принципи щодо свободи об'єднань Ради Європи та ОБСЄ наголошують, що «держава не повинна вимагати від об'єднань підзвітності та прозорості, однак повинна заохочувати і стимулювати їх до цього». При цьому встановлення особливих вимог до звітності допускається тільки у разі на-

дання певних пільг та за умови, що «об'єднанню надаватиметься можливість на власний розсуд вирішувати, дотримуватись таких вимог до звітності чи відмовитись від їх дотримання, а отже — від відповідних особливих пільг». Завдяки неабиякому суспільному резонансу дані законодавчі пропозиції були відхилені Урядом України.

30 березня у м. Київ Міністерством соціальної політики України та ГО «Харківський інститут соціальних досліджень» **проведено всеукраїнську нараду з питання впровадження першого етапу Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки в системі соціального захисту населення⁶.**

Більше 130 фахівців з 25 областей нашої країни взяли участь у нараді. Серед учасників: представники Департаментів соціального захисту населен-

⁶ В рамках проекту Європейської Комісії «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг».

ня обласних державних адміністрацій, керівники обласних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей обласного рівня та директори дитячих будинків — інтернатів.

В своєму виступі провідний експерт Інституту, **Андрій Черноусов**, розказав про необхідність ретельного вивчення потреб кожної громади у соціальних послугах, в тому числі для дітей, а також наголосив на створенні державного органу контролю за якістю їхнього надання.

Кожен виступаючий підкреслив, що стратегічна мета реформи — створити систему комплексного спектру послуг, які дозволять кожній дитині, людині з інвалідністю або членам їхніх сімей (опікунам, піклувальникам) отримувати індивідуальні послуги відповідно до їхніх потреб і необхідну допомогу за місцем проживання, і щоб кожна дитина, позбавлена батьківського піклування зростала в безпечному середовищі в своїй біологічній чи прийомній сім'ї.

Всеукраїнська нарада пройшла в режимі активного відвертого діалогу професіоналів, які переконані, що основний напрям дій соціальної політики — зміна моральних цінностей у суспільстві.

14 червня 2018 року відбулося засідання парламентсько-громадської платформи «Правоохоронні органи: компетенції, розмежування повноважень і синергія». На заході були присутні **Хюг Мінгареллі**, посол ЄС у Києві, **Александр Вінніков**, голова представництва НАТО в Україні, **Роман Труба**, директор Державного

бюро розслідувань, **Артем Ситник**, директор Національного антикорупційного бюро України, а також депутати, представники правоохоронних органів, громадські активісти, журналісти та всі, кого цікавить реформування правоохоронних органів і питання цивільної безпеки. Передусім захід був присвячений обговоренню розділення повноважень між різними силовими структурами в Україні.

Денис Кобзін, директор Харківського інституту соціальних досліджень, підняв питання спроможності Державного бюро розслідувань охопити таку масштабну проблему, як порушення прав людини у діяльності поліції. Адже, за результатами соціологічного дослідження, проведеного ХІСД у 2017 році, оціночна кількість осіб, які протягом останніх 12 місяців ставали жертвами навмисного завдання працівниками поліції побиття, страждань чи катувань, становила 641 326 осіб. Також Денис Кобзін звернув увагу присутніх на проблему утримання людей у місцях несвободи СБУ, які діють нелегально і досить негативно відображаються на іміджі України. Зокрема, під час візиту в нашу країну делегація підкомітету ООН з попередження катувань призупинила свою перевірку через те, що її не пустили у нелегальний ізолятор СБУ.

У червні 2018 року ХІСД взяв участь у триденному круглому столі «Критерії оцінки ефективності роботи поліції в забезпеченні прав і свобод громадян» у Маріуполі. Результатом заходу стала розробка звіту, який дозволить відстежувати реальний стан дотримання прав людини та більш ефективно їх захищати. При цьому у документі враховано

забезпечення прав як громадянина, так і поліцейського⁷. Над розробкою рекомендацій працювали експерти Національної поліції та поліції Донецчини, прокуратури області, представники Інституту та навчальних закладів з різних регіонів України.

Фахівці обговорили роботу поліції в умовах конфлікту та дотримання прав людини під час її затримання, утримання її в ізоляторі тимчасового тримання. ХІСД вкотре зауважив про необхідність розглядати питання забезпечення прав поліцейського при виконанні ним службових обов'язків. Учасники дискусії дійшли згоди, що підвищити рівень безпеки можливо лише через довіру до поліції, взаємодію та взаємоповагу суспільства та поліції, визнання прав та свобод людини як суспільством, так і поліцією. Адже ставлення поліцейського до громадян та громадян до поліцейського — взаємопов'язані та впливають одне на одного.

Представники Інституту запропонували систему показників у вигляді таблиці, яка дає змогу оцінити рівень дотримання прав людини у діяльності поліції.

« Відтепер ми маємо можливість бачити загальну картину щодо дотримання прав як громадян, так і поліцейських та аналізувати поточний стан — в яких відділках поліції недопрацюють, мають проблеми. Це дасть змогу оперативніше вирішити проблеми сьогодні, а не боротися з їх наслідками ними потім. Прозорість,

відкритість поліції, дотримання прав людини сприятимуть підвищенню довіри населення до поліцейських, а довірливі відносини допоможуть разом створити безпечний простір »

— зазначила представник управління забезпечення прав людини Нацполіції України в Донецькій області **Ольга Светлічна**.

У листопаді 2018 року **ХІСД висловив власну правову позицію по законопроекті 6607** (про додаткові заходи під час покарання підозрюваних у сексуальних злочинах проти дітей), який є адаптацією так званого «Закону Меган». Головною метою цього закону було створення реєстру осіб, засуджених за статеві злочини проти неповнолітніх, з метою профілактики та підвищення рівня усвідомлення загрози таких дій через розповсюдження інформації про самих злочинців.

Автори української версії законопроекту хотіли охопити його положеннями усі аспекти покарання — збільшити терміни покарання, запровадити хімічну кастрацію та створити базу даних педофілів. Зокрема, деякі положення закону несуть в собі ризики зловживань:

1. Добровільно — примусова хімічна кастрація.

Важливо, аби показання до хімічної кастрації, як й діагноз, давали установи, незалежні від керівництва місць позбавлення волі та правоохоронних органів. Крім того, в документі хімічна кастрація розглядається як умова дострокового звільнення, що фактично позбавляє засудженого можливості очікувати УДЗ за іншими підставами.

Не додає розуміння і пропозиція депутатів доповнити Кримінальний Кодекс України статтею 394–1 «Ухилення від проходження добровільного заходу медичного характеру у вигляді хімічної кастрації».

2. Відкритий доступ до реєстру «педофілів».

На думку співробітників ХІСД, юридичне переслідування за скоєний злочин не має перевтілюватися

⁷ Захід був ініційований Управлінням забезпечення прав людини Нацполіції України в Донецькій області та Міжнародним комітетом Червоного Хреста.

у пожиттєве цькування, особливо тоді, коли мова йде про захворювання й медичні процедури по роботі з його проявами.

4–5 грудня 2018 року у Мілані, Італія Асоціацією з попередження катувань та Офісом демократичних інституцій та прав людини ОБСЄ було проведено другу регіональну зустріч НПМів та НДО з регіону ОБСЄ «Поєднання зусиль у попередженні катувань та жорстокого поводження в контексті місць тримання мігрантів». У зустрічі взяли участь представники НПМів та партнерських громадських організацій з 26 країн регіону ОБСЄ. В роботі зустрічі активну участь взяли Президент Європейського комітету з запобігання катувань Микола Гнатовський, Спеціальний доповідач ООН з катувань Нілс Мелцер, Спеціальний доповідач ООН з питань права на здоров'я Дайніус Пурас, член Підкомітету ООН з попередження катувань Марі Амос та Генеральний секретар Асоціації з попередження катувань Барбара Бернат. Інститут був представлений заступником Голови Правління Андрієм Черноусовим.

Проблеми збільшення міграційних переміщень, особливо у Середземноморському регіоні суттєво впливають на політику європейських країн та питання дотримання прав людини зокрема. Так, протягом 2017 року із країн Європейського Союзу було депортовано більше 75 000 мігрантів, тільки у Греції в пунктах тримання мігрантів у грудні 2018 року знаходилося більше 16 000 мігрантів, які шукали притулку або захисту. В Україні, за даними

Державної прикордонної служби України, за 10 місяців 2018 року було повернуто/не допущено 9700 осіб.

Така ситуація призводить до екстраординарних рішень окремих держав: від надмірно довгого тримання у спеціальних пунктах до криміналізації нерегулярною міграції. В цьому світлі особливі виклики постають перед національними превентивними механізмами, які мають забезпечити регулярний моніторинг місць тримання нерегулярних мігрантів та у окремих випадках бути присутніми під час примусових міграційних процедур — видворенні/поверненні/реадмісії.

Також учасники жваво обговорювали проблеми НПМів в країнах регіону ОБСЄ, серед яких:

- Недостатнє фінансування діяльності;
- Слабке бажання державних органів виконувати рекомендації НПМ;
- Надмірне навантаження на НПМ;
- Проблеми з одночасним превентивним та реактивним впливом у випадку катувань та жорстокого поводження (особливо у пострадянських країнах);
- Відсутність інструментів оцінки ефективності діяльності та відповідності вимогам Факультативного Протоколу до Конвенції ООН проти катувань тощо.

ПРОТИДІЯ КАТУВАННЯМ ТА ЖОРСТОКОМУ ПОВОДЖЕННЮ

15 січня, в прес-центрі «Харків Today» **відбулась презентація дослідження Інституту щодо поширеності тортур і жорстокого поводження в поліції України**⁸. Директор Харківської правозахисної групи **Євген Захаров** та директор Харківського інституту соціальних досліджень **Денис Кобзін** обговорили результати соціологічного моніторингу незаконного насильства в поліції, який послідовно ведеться з 2004 року за схожою методологією.

В ході дослідження в листопаді 2017 року було опитано 3000 респондентів з 10 областей України (Донецька, Івано-Франківська, Київська, Луганська, Львівська, Одеська, Рівненська, Харківська, Херсонська, Черкаська) та проведено 19 інтерв'ю з жертвами насильства та працівниками правоохоронних органів.

Серед найбільш важливих результатів дослідження було названо такі:

- ✓ 1. Результати дослідження свідчать про певну позитивну динаміку у ставленні українців до результатів діяльності поліції, порівняно з 2015 роком. Так, 41,0% українців вважають, що поліція працює ефективно (з них 32,6% — що поліція працює скоріше ефективно, а 7,4% — що працює ефективно). Це є позитивним зрушенням, бо два роки тому ефективною діяльністю поліції називав тільки кожен п'ятий громадянин (19,4%). Експерти вказують, що це певним чином пов'язано з запуском патрульної поліції та зі зменшенням напруги, яка була в суспільстві після майдану.

✓ 2. Фактори, які впливали на діяльність поліції після подій 2014 року, поступово слабшають, разом з тим, що внутрішнє реагування на порушення прав людини не зазнало змін. **Система оцінки діяльності, як й система збору скарг на дії поліції залишаються застарілими.** Як й раніше поліція оцінює та розслідує сама себе. Це веде до того, що реальний масштаб насильства в поліції все ще залишається прихованим від офіційної статистики.

✓ 3. Порівняно з 2015 роком суттєво зросла кількість людей, які протягом останніх 12 місяців ставали **жертвами навмисного завдання працівниками поліції побиття, страждань чи катувань.** Так, у 2017 році їх оціночна кількість **ставила 641 326 осіб.** Оціночна кількість таких, що ставали жертвами катувань також зросла та склала близько **96 000 осіб у 2017.** Держава отримує зворотні тенденції після певних позитивних зрушень 2014 року, коли кількість жертв катувань та жорстокого поводження з боку міліції зменшувались. Фактично ми повернулись до масштабів насильства семирічної давнини.

✓ 4. Більшість опитаних усе ще дотримується думки, що від насильства в поліції не застрахований ніхто (44,7%), але небезпечною тенденцією є те, що **продовжує зростати кількість українців, що толерують жорстокість у поліції.** Майже кожен четвертий українець (24,4%) так чи інакше допускає можливість застосування поліцією незаконного насильства або навіть катувань.

8 Дослідження було проведено за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Автори дослідження наголосили, що реформа поліції вимагає більш системних змін, якими, в першу чергу, повинні стати нова, незалежна система оцінки діяльності поліції та нова незалежна система збору та розслідувань скарг на незаконне насильство в поліції. Поліція повинна приділяти більше уваги дотриманню права людини на адвоката, лікаря та можливість поінформувати про затримання. Також важливо створити діючу систему захисту прав самих поліцейських та покращити їх професійну підготовку за рахунок введення курсів, що присвячені правам людини.

13 грудня 2018 року в Українському кризовому медіа-центрі, експерти Харківського інституту соціальних досліджень Андрій Черноусов та Денис Кобзін **провели презентацію результатів оцінки діяльності НПМ (Національного превентивного механізму) в Україні**⁹.

Серед головних висновків було вказано, що незважаючи на той факт, що НПМ працює в Україні вже 6 років, його місія є розмитою і підпорядкованою стратегії роботи офісу Уповноваженого. Значна частина візитів, які здійснюються в рамках НПМ, є перевіркою скарг, що надійшли в офіс. Це забирає ресурс у системної роботи по збору, аналізу та усуненню недоліків в місцях несвободи в цілому.

Андрій Черноусов відзначив, що статистика відвідувань в рамках національного превентивного механізму показує, що з моменту його створення відсоток відвіданих місць несвободи залишається критично низьким і не перевищує 5% від загальної кількості. При цьому частина візитів є повторними, тобто здійснюється в раніше відвідані установи. Незначна кількість візитів до місць несвободи також веде до того, що частина представників громадськості не залучається до візитів довгий час і фактично втрачає мотивацію до участі в схемі відвідувань в подальшому

Денис Кобзін зазначив, що НПМ не зміг своєчасно і адекватно відреагувати на виклики в дотриманні прав людини в місцях несвободи, що з'явилися в Україні після початку бойових дій в 2014 році. Проблеми з нелегальними місцями утримання затриманих в СБУ в зоні бойових дій; проблеми з перетином КПВВ і блок-постів не знайшли відображення в звітах і рекомендаціях НПМ, незважаючи на те, що вони активно обговорювалися і висвітлювалися в ЗМІ і звітах різних громадських і міжнародних організацій

Для зміни ситуації та підвищення ефективності НПМ було запропоновано:

- більше використовувати потенціал громадськості, який був накопичений за роки існування НПМ — надати досвідченим моніторам НПМ від громадськості можливість здійснювати візити до місць несвободи самостійно;
- залучати громадськість до планування візитів, прийняття рішень з надання доручень на відвідування;
- готувати регулярні доповіді НПМ та Омбудсману.

Запровадження такого підходу дозволило би значно збільшити кількість візитів до місць несвободи в регіонах, посилити аналітичну складову та одночасно розвантажило би працівників Секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини.

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА БЕЗПЕКА ГРОМАД В ОБЛАСТЯХ, ОХОПЛЕНИХ БОЙОВИМИ ДІЯМИ

Протягом літа та осені 2018 року ХІСД реалізував проект взаємодії поліції та місцевих громад у Донецькій (Словянський та Великоновосілківський райони) та Луганській областях (Попаснянський та Новопсковський райони¹⁰). Було проведено вивчення громадської думки щодо роботи поліції, аудит безпеки в громадах та запуск інноваційних програм співпраці.

« У нас є напрацьований алгоритм дій на підконтрольній території, однак ми маємо бути готові до деокупації. Нагальною потребою є підготовка поліцейських для роботи у громадах, які зараз перебувають під окупацією. Ми захищатимемо права громадян, які там мешкають, а щоб робити це ефективно, нам потрібний інструмент для боротьби з російською пропагандою. Саме в цьому нам необхідна допомога фахівців, які мають значний досвід роботи в умовах збройних конфліктів »,

— зазначив **Микола Семенишин**, начальник Головного управління Національної поліції Донецької області, на початку роботи над проектом.

В процесі реалізації запланованих заходів у кожному районі були створені робочі групи, які склалися

10 В рамках проекту ПРООН «Поліпшення координації поміж громадянами, поліцією та місцевою владою задля посилення громадської безпеки»

із депутатів, керівників місцевих органів влади, представників громадських організацій та просто свідомих громадян, які переживають за стан безпеки у власних населених пунктах. За результатами проведених опитувань мешканців районів були запропоновані ініціативні заходи задля поліпшення стану безпеки, зокрема, оновлення планів безпеки міст, інвентаризація існуючих камер спостереження, проведення профілактичних заходів із молоддю тощо.

Головними результатами роботи проекту стали:

- ✓ Плани безпеки у 4 громадах, які детально перераховують проблеми безпеки та шляхи їх вирішення;

- ✓ Розроблена форма звіту поліції перед населенням. Форма являє собою презентацію у форматі РРТ, яка складається з 12 тематичних блоків, які і мають найбільший вплив на стан безпеки в громаді, а саме: «Загроза бойових дій», «Блок-пости/пост поліції», «Персонал поліції», «Повідомлення громадян», «Безпечні дороги», «Безпечні вулиці», «Безпечне житло, оселя», «Безпека дітей», «Домашнє/сімейне насильство», «Зброя, вибухівка», «Довіра громадян» та «Нагальні потреби поліції».

12 тематичних блоків, які і мають найбільший вплив на стан безпеки в громаді

ПОКРАЩЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Реформування соціальної сфери в Україні є одним з ключових напрямків роботи ХІСД. Вже декілька років поспіль ми займаємося запровадженням новітніх підходів до організації надання соціальної допомоги громадянам, розширенням соціальних послуг, оцінюванням та моніторингом якості соціального захисту клієнтів тощо.

Упродовж 2018 року **співробітники Інституту разом із залученими експертами провели різноманітні навчально-просвітницькі заходи для працівників соціальної сфери в Україні** — працівників управлінь соціального захисту населення, комунальних підприємств — надавачів соціальних послуг, представників структурних підрозділів (посадових осіб) виконавчих органів об'єднаних територіальних громад тощо⁶. Зокрема, були підняті теми:

- Профілактика та запобігання професійного вигорання;
- Особливості фінансування та організації процесу соціального обслуговування мешканців громади;
- Найкращі практики надання соціальних послуг;

6 За підтримки різноманітних донорів та партнерів:

- В рамках проекту Європейської Комісії «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг»;
- В рамках проекту Запорізького міського територіального центру «Запобігання емоційного вигорання для працівників соціальної сфери»;
- За підтримки німецької федеральної компанії Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
- У партнерстві з Громадянською мережею Опора в рамках проекту «Підтримка реформи децентралізації в Україні» за фінансової підтримки Посольства Великої Британії в Україні.

- Підвищення ефективності використання коштів місцевого бюджету на надання соціальних послуг, шляхи оптимізації сфери соціального обслуговування;
- Практичні аспекти організації соціального обслуговування на рівні громади;
- Форми взаємодії органів місцевого самоврядування з некомерційними організаціями;
- Основи прав людей з інвалідністю та система надання їм послуг на місцевому рівні;
- Аудит провайдерів соціальних послуг;
- Механізми співпраці у сфері надання соціальних послуг між територіальними громадами;
- Оцінювання якості соціальних послуг тощо.

Варто також **відмітити одну із найбільш масштабних конференцій в Україні за минулий рік, яка була присвячена темі надання соціальних послуг у сучасних умовах**⁷. За запрошенням ХІСД 5 квітня 2018 року у м. Харків зібралися представники Міністерства соціальної політики України, керівники органів дер-

7 В рамках проекту Європейської Комісії «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг».

жавної влади та місцевого самоврядування, закладів та установ соціального обслуговування, фахівці у сфері надання соціальних послуг, журналісти, представники громадських організацій, які займаються темою соціального захисту.

Головною метою конференції стало обговорення сучасного стану розвитку системи соціального обслуговування населення, зокрема особливостей законодавчого регулювання, планування, надання, моніторингу та оцінювання соціальних послуг, а також обмін досвідом запровадження інновацій та формування бачення сталого розвитку сфери соціальних послуг в Україні.

Розпочався захід з виступу **Дениса Кобзіна**, директора Харківського інституту соціальних досліджень, який привітав всіх учасників конференції і подякував за різноманіття заявлених доповідей від презентацій основних принципів функціонування сучасної системи соціальних послуг до впровадження конкретних послуг у громадах.

Юрій Шпарага, директор Департаменту соціального захисту населення Харківської облдержадміністрації, відмітив необхідність постійного підвищення якості надання соціальних послуг, особливо в умовах створення об'єднаних територіальних громад та загального процесу реформування системи соціального захисту в Україні. За словами pana Шпараги, ефективним у цьому напрямку є постійна взаємодія з недержавними організаціями, волонтерським рухом, які активно розвинулися останніми роками під час подій на сході країни.

Світлана Горбунова-Рубан, заступник міського голови з питань охорони здоров'я та соціального захисту населення Харківської міської ради, додала, що місто сприяє цьому завдяки налагодженому механізму соціального замовлення. На її думку, залучення громадських організацій у процес надання соціальних послуг має ряд суттєвих переваг: інноваційність,

індивідуальний підхід до клієнта, використання передового досвіду європейських країн, розвиток нових форм і видів послуг тощо.

Конференцію також відвідала **Вікторія Галайдюк**, начальниця відділу нормативного забезпечення Управління профілактики соціального сирітства Міністерства соціальної політики України. Свій виступ чиновниця присвятила концептуальним підходам та орієнтирам у розвитку соціальних послуг у громадах. Серед головних з них були названі наступні: перехід на фінансування соціальних послуг, а не закладів; запровадження системи моніторингу та оцінки якості; створення єдиних центрів надання послуг тощо. *«Важливо усвідомлювати, щоби якість та доступність послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не були нижчими, ніж до об'єднання»*, – відмітила пані Галайдюк.

Презентації учасників стосувалися здебільшого досвіду та інноваційних підходів до організації надання соціальних послуг у місцевих громадах. За результатами конференції був виданий та поширений збірник усіх доповідей.

Загалом у 2018 році **Інститут видав декілька публікацій, присвячених темі надання соціальних послуг**, зокрема:

- ✓ **Клієнторієнтовані послуги та належний догляд. Практичний посібник⁸.**

8 В рамках проекту Європейської Комісії «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг».

Публікація описує модель майбутніх соціальних послуг у місті Чугуїв Харківської області, але водночас не обмежує територію її застосування. Будь-яка громада або територіальна одиниця за своїм бажанням та можливостями може використовувати принципи та підходи, викладені в ньому.

✓ **Надання соціальних послуг в Англії: за матеріалами ХІСД⁹.**

Публікація містить короткий огляд системи надання соціальних послуг в Англії: планування, організації та розвитку цієї сфери. Наведені конкретні приклади послуг і показаний досвід функціонування декількох стаціонарних та денних центрів соціального обслуговування.

✓ **Звіт за результатами впровадження проекту «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг»: досвід змін на місцевому рівні¹⁰.**

Звіт підготовлено за результатами впровадження проекту «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг», який реалізовувався протягом червня 2015 – квітня

2018 на території міста Чугуїв (Харківська область) ХІСД у партнерстві з Асоціацією УМДПЛ спільно з Харківською обласною державною адміністрацією та Чугуївською міською радою. Публікація призначена для тих, хто займається реалізацією соціальної політики в контексті планування, надання, моніторингу та оцінювання якості соціальних послуг.

Також влітку 2018 року ХІСД провів дослідження стану соціального захисту в одній із громад Запорізької області – Широківській об'єднаній територіальній громаді¹¹. Метою дослідження було виявити поточний стан системи надання соціальних послуг, в тому числі і проблемних питань; визначити коло основних потреб клієнтів соціальних установ, а також потенціал та пріоритетні напрямки діяльності місцевих органів влади та громадських організацій щодо поліпшення якості та поширення спектру соціальних послуг, що надаються соціально вразливим групам населення у Широківській ОТГ. За результатами опитування були вироблені конкретні рекомендації місцевій владі щодо покращення системи надання соціальних послуг та допомоги мешканцям ОТГ.

9 В рамках проекту Європейської Комісії «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг».

10 В рамках проекту Європейської Комісії «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг».

11 В рамках пілотного проекту «Визначення потреб в соціальних послугах на рівні громади» Широківською ОТГ, Запорізької області спільно з проектом «Підтримка територіальних громад України у зв'язку зі збільшенням кількості ВПО» Ініціатив інфраструктурної програми для України Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ GmbH та Департаментом соціального захисту населення Запорізької обласної державної адміністрації.

НОВІТНІ МЕТОДИ РОБОТИ ПОЛІЦІЇ

У жовтні 2018 року Інститут разом із керівництвом Балаклійського ВП ГУНП в Харківській області **розробили та запровадили нові форми роботи поліції із потерпілими від злочину громадянами**¹². Головним завданням стало поетапне інформування потерпілих по злочинах, які знаходяться у провадженні у відділі, та підтримання комунікації до завершення провадження.

25-26 липня¹³ та 11-12 вересня¹⁴ 2018 року Інститут спільно з ГУНП в Донецькій області **провели тренінги на тему «Посилення спроможності поліції Донецької області щодо ефективної діяльності на деокупованих**

12 В рамках проекту «Розбудова нових форм взаємодії громади та поліції Балаклійщини», підтриманий Центром політико-правових реформ в рамках проекту Європейської комісії.

13 Тренінг профінансовано Канадським фондом місцевих ініціатив

14 Тренінг профінансовано Програмою розвитку ООН

територіях України» для керівників відділів поліції північної та південної частин Донецької області. Виконання поліцейських функцій вздовж контактної лінії, більше 5 млн. перетинань контактної лінії на рік, взаємодія з людьми, які знаходяться під впливом пропаганди, підготовка до можливої діяльності миротворчих підрозділів на деокупованій території — ось лише невеличка частина питань, яким були присвячені тренінги. Варто підкреслити, що за більш ніж 4 роки війни, такі заходи для поліції проводилися уперше. Учасників вчили розрізняти фейки, критично ставитися до джерел інформації, розуміти мандат миротворців ООН тощо.

30 серпня 2018 року ХІСД також організував навчання для поліції Луганщини. **Поліцейські знайомилися із особливостями комунікації з населенням та роботою в умовах реінтеграції регіонів** після завер-

17

шення збройного конфлікту. Професійні журналісти, експерти, політологи та учасники миротворчих місій розповідали про міжнародний досвід взаємодії поліції з населенням, про різноманітні варіації діяльності поліції для забезпечення миру та безпеки в конфліктних регіонах, навчали тактиці поведінки поліцейського в умовах конфліктної ситуації, вчили протистояти пропаганді та її наслідкам.

Разом з експертами співробітники поліції моделювали різні варіанти поведінки представника закону з громадянами з урахуванням свого професійного досвіду, вчилися, як потрібно правильно будувати діалог з різними категоріями громадян. Обговорювали помилки в комунікації поліцейського з населенням, нові форми та методи роботи задля завоювання довіри населення до усієї правоохоронної системи.

Упродовж 2018 року **завдяки зусиллям Інституту відбулося також закріплення нової системи мо-**

дульного харчування осіб, які тримаються в ІТТ Національної поліції України. Постановою №1150 від 27.12.2018 р. Уряд затвердив нові норми харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, місцях тимчасового тримання Державної прикордонної служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках для дітей та інших місцях тримання Національної поліції та спеціально відведених місцях для тимчасового тримання (ізоляторах тимчасового тримання) Служби безпеки.

Зокрема, урізноманітнено асортимент та збільшено норми продуктів, які використовуються при організації харчування засуджених осіб, узятих під варту та затриманих. Наразі 24 ГУНП годують утриманих у форматі готових страв у реторт-пакеті та/або в замороженому вигляді.

АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ

У березні 2018 року було **презентовано дослідження ХІСД щодо сприйняття успішності проведення антикорупційної реформи в Україні**¹⁵. Дослідження проводилося методом фокус-груп серед представників Вінницької, Полтавської, Рівненської, Закарпатської, Чернігівської, Тернопільської, Миколаївської, Херсонської, Луганської та Харківської областей протягом жовтня-грудня 2017 року. Фокус-групи формувались із представників громадських антикорупційних організацій, журналістів місцевих ЗМІ, що займаються антикорупційними дослідженнями, та активістів, у відповідних регіонах.

Метою дослідження було визначити оцінку стану реалізації антикорупційної реформи на місцях, та, за можливості, сформулювати пропозиції до Антикорупційної стратегії на наступний період. Серед пропозицій основними виявилися:

- ✓ Підвищення ефективності роботи антикорупційних контролюючих органів та установ;

- ✓ Широке висвітлення антикорупційної діяльності в країні та регулярне оприлюднення результатів роботи НАЗК, НАБУ
- ✓ Вдосконалення існуючої законодавчої бази стосовно притягнення до відповідальності та забезпечення реального застосування покарань за корупцію;
- ✓ Проведення інформаційно-просвітницької діяльності;
- ✓ Автоматизація низки державних послуг та впровадження електронних технологій, які зможуть попереджати корупційні дії шляхом мінімізації людського фактору;
- ✓ Зменшення бюрократизації та за можливості спрощення тих чи інших державних процедур, зокрема у дозвільній та податковій системах;
- ✓ Встановлення дієвого національного та регіонального контролю за виконанням плану реалізації стратегії. Залучення ГО, міжнародних фондів, керівництва країн-партнерів;
- ✓ Продовження реформування правоохоронних органів в частині переатестації та зміни особового складу.

Дослідження стало підґрунтям для подальшого запровадження проектних ініціатив, спрямованих на попередження корупції, підтримки антикорупційних ініціатив та створення антикорупційної інфраструктури в регіонах.

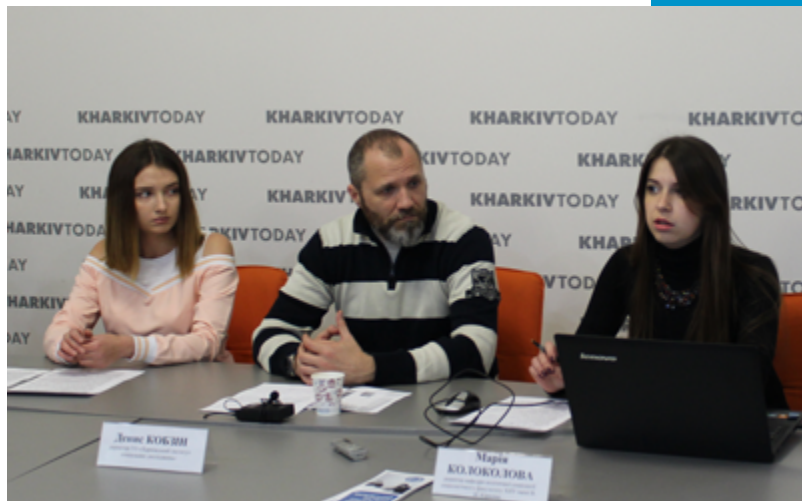
¹⁵ Завдяки спільній технічній та фінансовій підтримці проекту MSI/USAID «Взаємодія/САЧЧІ» та Офісу Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ

ХІСД щорічно приймає студентів соціологічних факультетів на проходження практики. За минулий рік окрім зустрічей зі студентами, де ми розказуємо про нашу роботу і відповідаємо на питання практичного застосування методівбору і аналізу соціологічної інформації, ми організували проведення власного дослідження студентами. Була взята актуальна на той час тема – **ставлення харків'ян до створення єдиної помісної церкви в Україні**.

В опитуванні взяли участь 570 респондентів. Дослідження проводилось у першій половині листопада 2018 р. з використанням неімовірнісної вибірки в усіх 9 районах м. Харків. Результати показали, що більшість харків'ян обізнані в питанні щодо створення єдиної помісної церкви в Україні, проте думки щодо значимості цієї події для країни розділилися навпіл: 44% вважали цю подію важливою, 46% мали протилежну думку. 10% не визначилися.

Харків'яни пов'язували рішення щодо створення єдиної помісної церкви із загостренням конфлікту між Росією та Україною (43%), кожен п'ятий вважав це частиною передвиборчої кампанії, кожен сьомий респондент (14%) визначив це як «відновлення історичної справедливості». Решта або не визначилася з відповіддю (10%), або обрала варіант «інше» (6%), де найчастіше лунали думки, що це є відволіканням населення від більш значущих проблем.

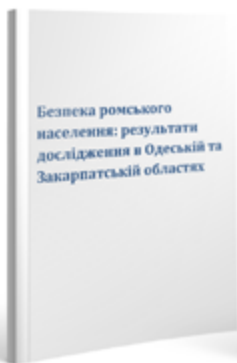

Аналіз відповідей засвідчив також, що питання створення єдиної помісної церкви розділяє харків'ян у багатьох аспектах. По-перше, думки щодо створення ЄПЦ поділилися рівно навпіл («за» 39% та «проти» 40%). По-друге, протилежним було сприйняття наслідків створення ЄПЦ представниками різних патріархатів.

Дослідження було презентовано на прес-конференції та викликало неабиякий інтерес серед громадськості та журналістів.

19

НАШІ ПУБЛІКАЦІЇ

Безпека ромського населення: результати дослідження в Одеській та Закарпатській областях

Календар повідомлень про незаконне насильство та надзвичайні події за участю поліції, які призвели до травмувань, або смертей у 2017 році

Сприйняття успішності проведення антикорупційної реформи в Україні: регіональний вимір

Соціальний захист у Широківській ОТГ: результати соціологічного дослідження

Звіт начальника поліції перед громадою: форма звіту

Національний превентивний механізм проти катувань та жорстокого поводження в Україні: оцінка діяльності

Клієнторієнтовані послуги та належний догляд. Практичний посібник

Надання соціальних послуг в Англії: за матеріалами ХІСД

Система соціальних послуг в Україні в сучасних умовах: збірник статей за матеріалами національної конференції

Звіт за результатами впровадження проекту «Посилення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо надання соціальних послуг»

ФІНАНСУВАННЯ

В рамках здійснених проектів Інститут отримав фінансову підтримку в розмірі **4 107 298,00** грн.
Серед донорів, які підтримали діяльність Інститут, виділяємо наступні:

Посольство Канади в Україні	90 631, 00
Внески приватних осіб	607 200, 00
ЮНІСЕФ Україна	435 640, 00
ПРООН Україна	1 058 426, 00
ЦППР	113 330, 00
ХПГ	996 800, 00
Єврокомісія	673 271, 00
Координатор Проектів ОБСЄ в Україні	132 000, 00
Всього:	4 107 298, 00

БІЛЬШЕ ПРО НАШУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИ МОЖЕТЕ ДІЗНАТИСЬ:

на сайті: www.khisr.kharkov.ua

на сторінці у Facebook: <https://www.facebook.com/NGO.KHISR/>

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ:

E-mail: khisr.media@gmail.com

Тел.: +38 (057) 754 80 94 / +38 (097) 104 38 02

**ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ХІСД
У 2018 РОЦІ**